

TÄHEKE

ISSN 0134-2266

1993

11

mardikuu

Sügis käes

LEELO TUNGAL

MÖÖDAS ON PÄEVAD
SOOJAD JA PILVITUD...
HALLASID NÄEVAD
SAABUMAS PILVIKUD.

EI TULE KEEGI
SEENELE, MARJULE...
PÕRNIKAS – SEEGI
VIHMA EEST VARJULE
PUGEDA PÜÜAB,
KUID PISTAB SIIS PLAGAMA –
EMA VIST HÜÜAB:
"MAGAMA, MAGAMA!"

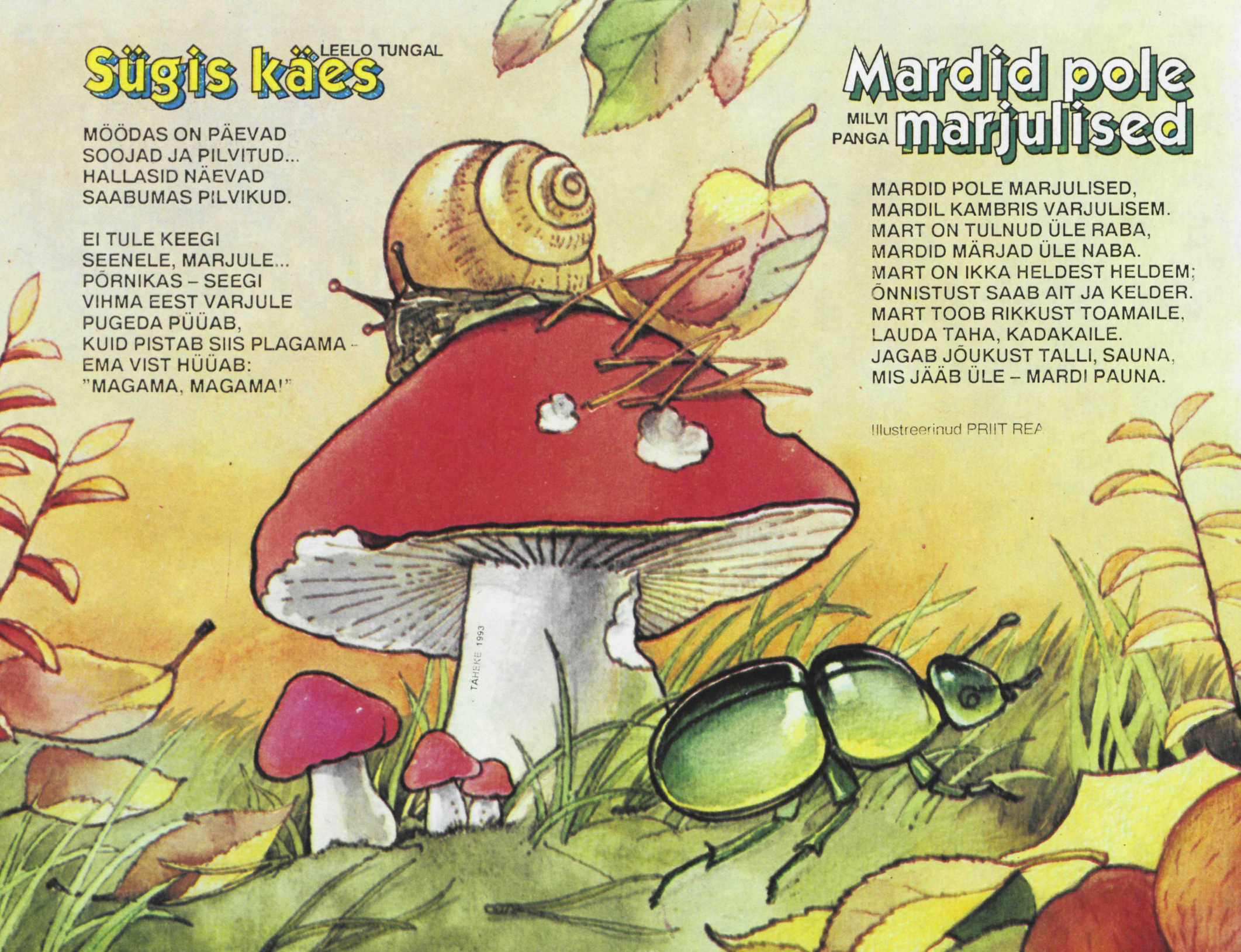
Mardid pole marjulised

MILVI
PANGA

MARDID POLE MARJULISED,
MARDIL KAMBRIS VARJULISEM.
MART ON TULNUD ÜLE RABA,
MARDID MÄRJAD ÜLE NABA.
MART ON IKKA HELDEST HELDEM;
ÕNNISTUST SAAB AIT JA KELDER.
MART TOOB RIKKUST TOAMAILE,
LAUDA TAHA, KADAKAILE.
JAGAB JÕUKUST TALLI, SAUNA,
MIS JÄÄB ÜLE – MARDI PAUNA.

!ilustreerinud PRIIT REA

TÄHEKE 1993

Kadriid tulevad

MILVI
PANGA

TEHKE LAHTI, LASKE SISSE!
ÄRA EKSIND POLE VIST ME.
EGA PERE VEEL EI NORSKA?
KUULAKE, MIS TAHAB KOSTA
KADRIISA, KADRIEMA,
KADRI PERETÜTAR KENA:
ÕNNE TOOME SELJAS, SÜLES,
ÕNNE JÄÄB MEIL LIHSALT ÜLE.
SAATE LAMBA-, LEHMAÕNNE,
PUUDAKESE PÕRSAÕNNE.
SALVE KAERA-, KESVAÕNNE,
ET TEIL POLEKS TÜHJE TÜNNE.
TUPPA PALJU LAPSEÕNNE:
MIKKE, MARISID JA TÕNNE.

Peakapsa peaproov

MILVI PANGA

PEAKAPSA PEATAOLEK
NOORES EAS VAID ETTE TULEB.

PEAKAPSA PEAMURE
ALGAB SIIS, KUI RÖÖVIK TULEB.

PEAKAPSA PEARASKUS
ON TA ENDA PEA RASKUS.

PEAKAPSA PEAPROOV –
MIHKLI HAPUKAPSASOOV.

Enne äralendu

HARRI JÖGISALU

"Kured! Kured lendavad!" tormas Vennike tuppa uudist kuulutama. Kurgede kruuksumist kostis majjagi.

"Nii vara juba! Kured lähvad, kurjad ilmad," oli vanaema üllatunud. Kurja ilma küll ei olnud. Oli hoopis ilus septembrikuu päikesepaisteline päev, taevas üksikute helevalgete pilvesagarate taga siniselge. Kured tulid üle metsa, kõrgel, päris pilve all, teravnurkses rivis ühtses rütmis tiibadega sõudes. Korraga eessõudja, kes kahte pikka ahelikku nagu järel vedas, kukutas end lennurivi tipust ja pöördus tagasi. Parv kaotas pea, rivi läks segamini, taevalune oli ühe hetkega lindudest kirju. Sõeluti sihitult, valjusti kruuksudes. Vennike jäi seda segadust uudistama, kutsus vanaemagi vaatama. Taeva all asusid kured parve uuesti lennukorda seadma. Üks lindudest, küllap vana ja kogemustega, kutsus enda järel rivistuma. Kohe ka järgneti talle, kuid osa linde jäi tiirlema ega teadnud, kelle järel või kumba ritta asuda.

"Noored linnud, õpivad alles," arvas vanaema. Aga nemadki leidsid oma koha ja kahes ahelikus kadus kruuksuv kureparv silmist. Kuid enne, kui jõuti õuest tuppa, hakkas kruuksumine järjest valjemini kostma.

"Kured tulevad tagasi!" hüüdis Vennike ja jooksis keset õue, et ülelendu paremini näha.

Nüüd tuli parv läbiseegi tiireldes, rivi oli uuesti segamini ja jälle asuti rännu-ahelikku kokku seadma.

"Vanaema, miks kured parve niimoodi segi ajavad?" uuris Vennike.

"Eks sa näe, et õpetavad noori. Pikk ja raske lend ees, selleks peab harjutama."

"Kui kaugemale kured lendavad?"

"Kas sa ei ole kuulnud laulu:

"Teele, tee, kurekesed,
üle metsa, maa..."

"Olen, vanaema, olen: "... sinna, kus Egiptimaa." Lasteaias õppisime."

"Kured lendavad tuhandeid kilomeetreid, kaugemale veel kui Egiptus."

Veel mitmel korral tulid kured, kord täies äralennukorras, siis jälle tiireldes, juhtlindu vahetades ja järjest kiiremini uuesti rivistudes. Vennike unustas mängud ja muud toimetused, vaatas kurgede lennuharjutusi, kuni linnud metsa taha kadusid ega tulnud enam tagasi. Küllap laskusid soo peale puhkama ja keha kinnitama.

Õhtul enne magamajäämist küsis Vennike:

"Vanaema, kas kurgede lend lõunamaale on väga raske, et nad peavad nii palju harjutama?"

"On küll. Teekond on pikk, üle merede ja mägede. Parv võib tormi ja rahe kätte jääda, linnud mere kohal väsida."

"Aga, vanaema, siis nad võivad ju surma saada!"

"Selleks nad harjutavadki, et vastu pidada, lennul üksteist toetada. Ära muutse. Küll näed, kevadel tulevad nad jälle, teevad pesa meiegi soo peale."

Kõvera tüvega õunapuu

JAAN RANNAP

Harakas lendas üle aasa, õunasüda nokas. Ei saanud tema parata, et sealt seemneid alla pudenes. Esimene langes suure kivi serva varju, teine laiale lagedale. Seemnetest said elualguse kaks õunapuuke.

"Vaeseke," tundis lagedal jõudsasti sirguv õunapuu kaasa kivi alt väljasirutuvale vennale. "Oleksid sa seemnepõlves veel veidi kukkumise-ga oodanud, võiksid nüüd minu kombel täie rinnaga hingata."

Kuid kiviäärne õunapuuke ei muretsenud.

"Kitsavõitu ju praegu on, aga see eest pole ma üksi. Kui tuul mind sakutama kipub, saan sõbra õlalt tuge leida."

"Päh!" ütles lagedal sirguv puukene. "Minul on jaksu küll, et tuulele vastu seista. Ja mis sõber see kivikolakas ka on? Ainult varjab su eest päikest."

"See eest soojendab ta mind öösiti," sosistas kõver õunapuuke. "Pole halba ilma heata."

Tuli talv. Jänes kalpsas mööda lagendikku, märkas lumest väljaulatu-vaid õunapuuoksi, näksas need viimseni maha. Tuisk oli kivi äärde han-ge kokku kandnud, kõvera tüvega puuke oli selle peidus. Kui kevad tuli, võis tema tervena päikesele vastu vaadata. Kõveral puul oli suurest sõbrast suvelgi kasu. Kõvera puu juured ulatusid kaugemale rändrahn alla. Seal püsis pinnas alati niiskena. Kõver puuke hakkas jõudsasti kasvama. Varsti võis ta oma krooni juba kivi kohal laiali laotada.

Ja siis saabus kevad, mil mõlemad puud õide läksid. Vaevalt jõudsid aga mesilased kohale lennata, kui põhja poolt külm hoovus tuli.

"Suru end minu vastu," sosistas rändrahn oma sõbrale. Kivi suur kogu oli päeva jooksul rohkesti sooja talletanud. Sellest jätkus nüüd mõle-male.

Nii juhtuski, et kui öökülm lagedal kasvava puukese õiesüdamed mus-taks värvis, jäid kiviäärse õunapuu õied kahjustamata. Ja sügisel kand-sid oksad õunu, üks ilusam kui teine.

Väike Mikk oli isaga metsas ja aasal kõndimas. Suure kivi kohal kaar-duvaid õuntega oksti nähes plaksutas ta heast meelest käsi.

"Vaata, vaata," ütles Miku isa. "Kuidas see õunapuu küll oskas nii hea kasvukoha valida? Kas ta mõtles kasvama hakates, et kord tuleb üks poiss, kellel on hea ronida kivile õunu sööma?"

Mikk ei vastanud. Kus ta saigi vastata. Mikk oli juba kivi otsas, suu õuna täis.

HELJO MÄND

Kolmekaupa

Uhku-Siil tuli aasalt koju, käpas kolm hilist karikakart. "Need on su sünnipäevalilled," ütles ta emale. Sünnipäev oli küll mägede taga, aga nii oli kaval öelda, sest ema praadis pannkooke. "Oh sa mu armas nõelapadi!" kallistas ema Uhku-Siili. Uhku-Siili okkad, mis olid ilusasti pea poolt saba poole lāngus, tõmbusid turri. Okastele ei meeldinud kallistamine ega musitamine. Nagu siilipoisilegi. Kevadel, kui ta veel päris väike oli, siis meeldis, aga nüüd, sügisel, enam mitte. Musitamine tegi teda väiksemaks. Siilipoisile oleks meeldinud, et ema paneks karikakrad vaasi ja annaks talle kolm pannkooki. Iga lille eest ühe. Ema pani lilled vaasi, aga kooki ei andnud. Hakkas neid hoopis juurde praadima. Kasvatas kausis koogikuhja, just nagu lilletoojat polekski olemas. Uhku-Siil tõmbus mossi. Ega siis karikakraid polnud sügisel kerge leida! Ta pidi terve aasa läbi käima, enne kui sai kolm lille kätte. Ta oli tahtnud ema rõõ-õ-mustada. Nüüd oleks ema pidanud vastutasuks teda rõõ-õ-mustama, aga ema tegi kausis koogitorni. Vaata, et see tal ümber ei lähe!

Uhku-Siil proovis torni küünekäpaga. Mõtles, et kui torn kukub ümber, näppab ta sealt ise kolm kooki. Iga lille eest ühe. Torn jäi püsti. Ema sai enne jaole ja näpsas siilipoisi küünekäpale:

"Oota nüüd, oota! Pannkoogid ei ole veel valmis."

"Sa teed pool päeva süü-ü-a, aga ikka ei jõua valmis," väänutas Uhku-Siil oma suud ja oli edasi mossis. Kas niimoodi võetakse vastu lilletoojat! Ei lubata kolme kookigi!

"Kui sa mulle kooki ei raatsi anda, siis anna mulle piima," potsus ta.

Ent ema ei andnud ka piima. Ta kutsus siilipoisi endale appi. Taldrikutele kooke lugema.

"See on sinu eesõigus töö-õ-d teha, mitte minu," potsus siilipoiss, kuid läks rõõmuga appi. Tegid ainult näo, nagu oleks töö vastumeelt, aga tegelikult oli see väga meeldiv tegevus. Võis nuuskida koogilõhna ja lugeda kolmekaupa kooke: "Üks, kaks, kolm mulle, üks emale, üks isale, üks suurele vennale, üks teisele suurele vennale, üks kolmandale suurele vennale."

"Miks sa endale kolm kooki tõstad ja teistele ühe?" küsis ema.

"Mina teen kõike kolmekaupa," vastas Uhku-Siil kärmelt. "Sinule tõin ka kolm lille." Ja luges edasi: "Üks, kaks, kolm mulle, üks emale, üks isale, üks suurele vennale, üks teisele suurele vennale, üks kolmandale suurele vennale."

"Kas nii siis sobib?" küsis ema.

"Ei sobi," vastas Uhku-Siil kähku, kuid ei tõstnud kooke ümber. Ta oli jagamisega jõudnud just lõpukorrale ja hakkas ruttu kooke vohmima, ikka kolm tükki korraga. Ei läbenud isegi värsket kibuvitsamoosi oodata, rääkimata isast, emast ja suurtest vendadest. Kui ta kaua kohmitseb, võib kolmekaupa minna ema kāsu peale üheks tagasi.

Illustreerinud HILLAR METS

NALJU

"Ema, täna õpetaja kiitis mind kogu klassi ees."

"Tore! Mis ta siis ütles?"

"Ta ütles, et me kõik oleme lambapead ja mina kõige suurem."

"Ma ei taha enam kooli minna," ulub väike Juku. "Alati, kui õpetaja ei tea enam, mida edasi rääkida, küsib ta minult."

Õpetaja: "Juku, aja oma pinginaaber üles!"

Juku: "Miks mina? Teie ju panite ta magama."

Klassis on tunni ajal kohutav lärm. Direktor rebib raevukalt ukse lahti ja tirib kõige suurema kisakõri koridori. Klass muutub hiirvaikseks. Lõpuks läheb klassivanem direktori juurde ja küsib ettevaatlikult: "Kas me võiksime oma matemaatikaõpetaja tagasi saada?"

Õpetaja selgitab õpilastele häid kombeid: "Trepil läheb mees alati daami ees. Kas keegi teab, miks?"

Juku: "Sellepärast, et daam tõenäoliselt ei tea, mitmendal korrusel mees elab."

Juku peatab kooliteel auto: "Onu, viige mind kooli!"

"Kuid ma sõidan teise kanti."

"Seda parem," rõõmustab Juku.

Kogunud Guido Ilves

TEEME LAHTI POSTIPAUNA

Saime sellise kirja:

Tere, "Tähekese" toimetus!

Tahame teile kirjutada Tõrva linna päevadest. Käisime Tõrvas esmaspäeval ja siis oli seal palju üritusi lastele.

Meie kool on Tõrvast 16 km kaugusel.

Ala Põhikooli II klass

Kultuurimajas

Käisin selles majas esimest korda. Seal oli hästi suur saal. Saalis jutustas tädi Kaie meile muinasjuttu. Pärast andis ta muinasjutu võlukaevust igale lapsele õhupalli.

AINAR HASS

Hea tädi

Olime koos IV klassiga Tõrvas tänavajoonistuste võistlusel. Seal saime kokku ühe tädiga, kes oli meie õpetaja tuttav. Tädi Saale kutsus meid enda juurde külla. Ta näitas maale, kaelakeesid ja prosse. Need kõik oli ta ise teinud. Vaatasime ühe kaelaehete tegemist pealt. Pärast andis ta meile kõigile midagi kaasa. Mina sain maali. Aitäh, tädi Saale!

KADRI KUDU

Näitusel ja Tantsumäel

Käisime Tõrvas maalide näitusel. See oli meie õpetaja endises koolimajas. Mulle meeldis maal, kus olid päkapikud peal. Selle oli teinud Saale Markvard.

Tantsumäele läksime üle kaarsilla. Algul ma kartsin, sest see on nii kõrge sild. Tantsumäel me kiikusime ja esinesime suurel laval. Tantsumägi on väga ilus koht Tõrva linnas.

DEVY EINER

Ootasin bussisõitu

Kui õpetaja Vaike Markson tuli klassi ja ütles, et me saame Tõrva linna sõita, oli mul nii hea meel. Ma polegi suure bussiga sõitnud, sest kooli tulen jalgsi. Bussi kõrged istmed on väga head, ma olin nagu peidus. Proovisin seljatuge alla lasta, sain küll. Vahepeal olin nagu tagurpidi istme peal. Küll on mõnus suure bussiga sõita.

MATTIS LAURSOO

Käisime linnas

Käisime kogu klassiga Tõrva linnas. Kultuurimaja ees joonistasime tänavale igasuguseid loomi, muinasjututegelasi ja lilli. Mulle küll meeldis tänavale joonistada. Sinna sai nii suure pildi teha. Ainult kriit kulus ruttu ära.

MIRJAM GOLUBEVA

Angelika Park, 11 a.
EE2515 Valga mk.
Sihva sjk.
Voki 3-12
Vastan kõigile!

Sven Rannu, 12 a.
EE2820 Paide
Karja 1-1
Huvid: korvpall ja margid

Kadri Leisson, 8 a.
EE2454 Tartu mk.
Rannu 9-22
Kirjutage mulle, 8-9-aastased tüdrukud!

Leena Asari, 12 a.
EE2400 Tartu
Turu 17-45
Huvid: loomad, loodus, lugemine, klepsud, autod. Kogun postkaarte.

Anu Kull, 12 a.
EE2418 Tartu mk.
Kokora sjk.
Huvid: lugemine, kommipaberid, klepsud.

Jane Parker, 11 a.
EE3521 Rapla mk.
Märjamaa
Aia 12
Huvid: tantsimine, korvpall, margid.
Ootan kirju nii tüdrukutelt kui poistelt.
Saada ka pilt.

Aivi Kasemets, 10 a.
EE2367 Jõgeva mk.
Rääbise sjk.
Tõikvere
Huvid: ujumine, muusika, klepekad, kommi- ja näsupaberid, matkamine.

Annely Täht, 10 a.
EE2520 Valga mk.
Kaagjärve sjk.
Huvid: kommi- ja näsupaberid.

Varss ja vasikas karglesid karjamaal. Mis viga kepsel-da! Köht täis, ilm ilus, jalg kerge. Jõudsid roigasaia äärde. Varss ampsas suutäie ristikut. Vasikas niisamuti. Siis lõi varss takka üles ja ütles:

"Kui mina suureks saan, hakkan koormat vedama!"

Vasikas kalpsas nelja jalaga maast lahti ja hüüdis:

"Aga mina hakkab piima andma!"

Varss teadis:

"Minust võib ka uhke ratsahobune saada!"

Vasikas kelkis:

"Mulle kasvavad sarved pähe!"

Varss kiitles:

"Minust tuleb mitmes töös peremehe abimees!"

Vasikas ei tahtnud kehvem olla. Tema hõiskas:

"Minu piimast saab kogu pere maitsvat võid!"

Varss arvas suureliselt:

"Ei või aita koormat vedada!"

Vasikas suurustas vastu:

"Ei peremees jaksa ilma võita koormat teha!"

Nii nad kelkisid. Läksid päris vihaseks. Hoidsid juba teineteisest eemale. Põrnitsesid vastamisi kurja pilguga.

Karjamaale laskus valge toonekurg. Astus väarikal sammul. Vaatas jalge ette ja jalge kõrvale. Eks otsis toidupoolist. Viimaks plagistas oma pikka punast nokka.

Niisugust häält polnud kelki-
jad enne kuulnud. Jäid sõna-
pealt vait. Unustasid põrnitsemise ära. Nihkusid teine-

HOLGER PUK VARSS

JA VASIKAS

Illustreerinud REET REA

teisele lähemale. Kurg kõndis varsa ja vasika poole. Plagistas jälle nokaga. Lõi suured tiivad laiali. Lehvitas neid nõnda, et vuhin taga. Tiivatuul sakutas rohututte. Oi-oi, missugune tiivuline! Iseäralik ja tundmatu! Päriskohutav kohe!

Varss ja vasikas pistsid külge kõrval punuma. Alles karjavärava ees jäid toppama.

"Kui hea, et me kahekesi olime," pomises varss natuke häbelikult.

"Ühele oleks viimati kallale... kallale karanud..." võdis vasikas.

Kurg oli vahepeal õhku tõusnud. Lendas järve poole. Sedamaid uhkustas varss:

"Nägid, kuidas ta mind kartis! Ma lõin ju paar korda takka üles!"

Vasikas kiitles vastu:

"Ta kartis hoopis mind! Mul juba sarvemuksud peas!"

Varss heitis üleolevalt:

"Häh! Peremees ütleb tihtilugu, et loll nagu vasikas!"

Vasikas teatas omakorda:

"Häh! Perenaine ohkab alati, et varsal ikka varsa aru!"

Niimoodi nad kemplesid ja kemplesid. Kuni kurg jälle karjamaale laskus.

KIRJASÕBRAD

Merje Must, 12 a.
EE2736 Võrumaa
Kuutsi sjk.

Tursa küla

Huvid: inglise keel, söögitegemine, taimed, loomad, linnud, postkaardid, sport. Vastan esimesele 25-le kirjutajale!

Kaisa Karhelding, 11 a.
EE2365 Jõgeva mk.

Laiuse sjk.

Huvid: kleepekad, kommi- ja nätsupaberid, lauljate ja näitlejate pildid. Hei, 11-12-aastased! Kirjutage mulle!

Kärt Mihkelsaar, 9 a.

Meelika Mihkelsaar, 12 a.

EE2820 Paide

Soo 14-4

Huvid: lugemine, loomakaardid, šokolaadipaberid.

Anneli Alasoo, 13 a.

EE2020 Kohtla-Järve

Kukruse küla

Huvid: nätsupaberid, loomapiiltidega kaardid, kleepekad.

Merle Kippar, 11 a.

EE2020 Kohtla-Järve

Kukruse

Põhja 28

Huvid: postkaardid, kunstikool.

Mona Toming, 11 a.

EE3213 Hiiumaa

Käina

Sõpruse 28-2

Huvid: margid, laulmine, nätsupaberid, kleepsud. Ootan kirju nii tüdrukutelt kui ka poistelt.

Katre Tooming, 11 a.

EE2365 Jõgeva mk.

Laiuse sjk.

Soovin endale 11-13-aastasi kirjasõpru.

Küllap oled lugenud hiina või vietnami muinasjutte. Nendes on tihti juttu kurjadest ning hirmuäratavatest draakonitest. Mänguasjadefirmas "Mattel Toys" on draakoni eeskujul välja mõeldud supervõitlusautod, mis natuke seda koledat elukat meenutavad.

Pildil näed kahte neist.

Mõlema auto kapoti all on peidus teravad lohehambad. Kui esirattad avada, tulevad ka sealt välja suured kihvad.

Punase kapotiga autol on kasti asemel puur, kuhu mahub kenasti ära mõni väiksemat mõõtu masin. Selle saab sinna tõsta kraanaga, mis ka auto peal olemas on.

Kollase kabiiniga auto viskab võitlushoos välja draakonipeakujulise nuija. Nagu näed, paistab nende omavaheline heitlus üsna hirmuäratav välja.

Kui vastad õigesti kahele küsimusele ja saadad oma talongi hiljemalt 12. detsembriks toimetusse aadressil:

EE0007 Tallinn, Pärnu mnt. 67a, "Täheke", "Supervõitlusauto", on sul lootus võita üks neist.

1. Millisest maailmajaost pärinevad muinasjutud draakonitest?

2. Kelle sõjariista on kujutatud kollase kabiiniga auto küljel? Mis on selle sõjariista nimi?

SUPER

VÕITLUS-AUTO

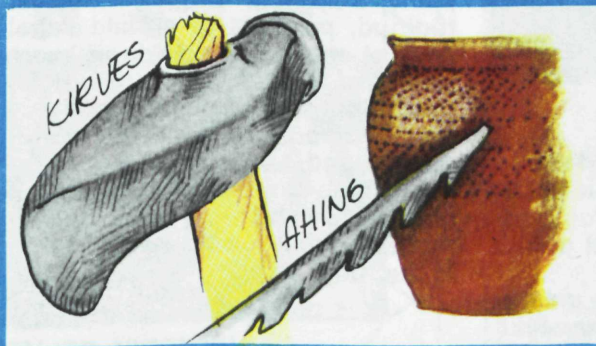

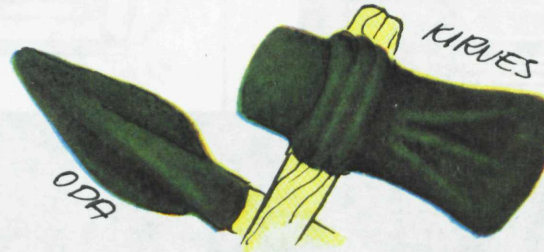
Suve lõpul korjas kaaren Kaarel oma pere kokku ja asus igasuvisele lennumatkale kodusel Eestimaal. Kaarel armastab seda maad väga. Selle suve matka eel uuris Kaarel hoolega Eesti ajalugu väga vanal ajal ehk muinasajal. Seetõttu oli tal oma perele mõndagi huvitavat pajatada, kui nad mõnest künkast või kivihunnikust üle lendasid.

Väga vanal ajal, mida nimetatakse kivi-ajaks, elasid Eesti elanikud enamasti suuremate veekogude ääres. Põhjus oli lihtne – söödi peamiselt kala. Tol ajal valmistati tööriistad kivist ja luust. Vanadest asulakohtadest on leitud õngekonkse, noole- ja odaotsi, kivikirveid ja savinõusid. Vanimad (9500 aasta vanused) kivitööriistad on leitud Sindi lähedalt.

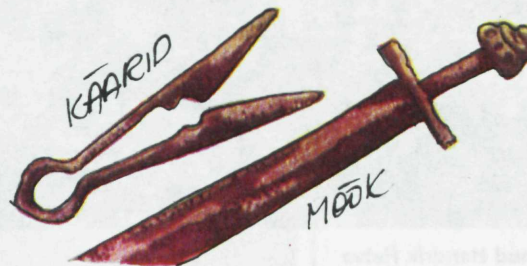
Joonistanud HELI VEIGEL

Ajapikku õppisid inimesed tööriistu valmistama metallist, algul pronksist, seejärel rauast. Seepärast öeldakse ka, et pärast kiviaega tuli pronksiaeg. Tõsi küll, pronksesemeid on Eestist vähe leitud. Arvatakse koguni, et need, mis kaevamistel esile on tulnud, on tegelikult toodud hoopis Rootsist või Taanist.

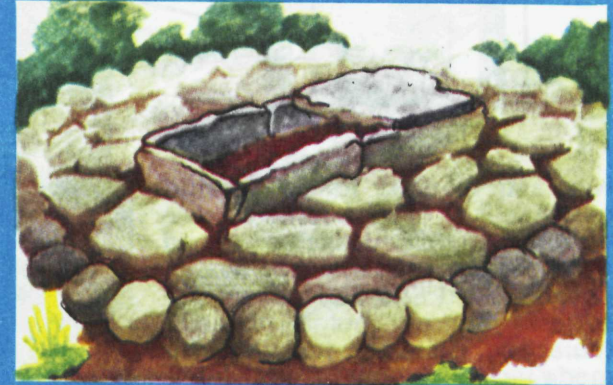

Pärast pronksiaega tuli niisiis rauaaeg. Inimesed avastasid, et raud on kirveste ja mõõkade valmistamiseks pronksist tunduvalt tugevam. Algul tehti rauast isegi ehteid – käevõrusid ja sõlgi. On leitud ka rauast nuge, võtmeid, lukke. Sel ajal hakkasid inimesed kariloomi kasvatama ja põldu harima. Muidugi tehti vanasti osa esemeid ka puust ning nahast. Kahjuks on need aga enamasti kõdunenud. Nii kummaline, kui see ka pole, on rabadest ja järvedest siiski leitud terveid paate. Millegipärast on just vesi neil aidanud säilida.

Kõige rohkem vanu esemeid on ajaloolased leidnud iidsetest haudadest. Noil aegadel usuti, et inimesel läheb teises ilmas samuti igasugu kraami tarvis. Seepärast pandi temale hauda kaasa kõikvõimalikke asju. Kõige vanemad leitud matmispaigad (3000 aastat) on kivistõrkjalmed

ning need näevad välja sellised: Loomulikult on palju huvitavat leitud ka vanadest elupaikadest. Arvatakse, et paljud tänapäeva Eesti külad paiknevad samades kohtades, kus muistsedki. Majad on vahepeal muidugi teised ehitatud.

Linnade eelkäijad olid linnused. Kuna peale eestlaste kippusid Eestisse ka mitmed muud rahvad, siis hakati mõnel pool kaitseks nende eest maju tihedalt künkaharjale ehitama. Seejärel ümbritseti kõik müüri- ja tihti valiti künkad, mille juurde pääsu raskendasid sood või jõed.

Linnusemüürid ja majad on ammu varisenud ning murukamara alla mattunud. Kuid linnusemägedel kaevates leiavad ajaloolased mitmesuguseid huvitavaid vanu esemeid.

HELI VEIGEL

TUULEPESAD

Kindlasti oled sa tähele pannud neid imelikke oksapuserikke kasevõrades. Eemalt vaadates näivad need varesepesadena. Aga seal ei pesitse ükski lind. Rahvas on puserikele andnud hulga nimesid: tuulepesa, nõialuud, tuuleviht. Nimede järgi võib aimata, mida kummalistest oksapundardest vanasti arvati. Ühe seletuse järgi olid need luuad, mille seljas nõiad lendavad. Teise seletuse järgi oli need teinud tuul...

Kui pisut pingutada, on ju tõesti võimalik ette kujutada, et tuul on peeni kaseoksi keerutanud niikaua, kuni need lõpuks siin-seal lootusetult sassi on läinud. Need näevad kase oksasoengus välja nagu juuksepused lapse peas, kui juukseid pole hulk aega kammitud. Kuna vanarahvas uskus, et tuulepesad on tuule tehtud, arvati ka, et nendega saab ravida "tuulest tulnud haigusi". Tuulest tulnud haiguseks peeti näiteks tuulerõugeid. Kui inimene jäi tuulerõugetesse, talitati nõnda. Tuulepesa tutti suitutati tule kohal seni, kuni sellele tekkis peale paks tahmakiht. Tahmase tuulevihaga hõõruti kehal kohti, kus paistis ville ja punaseid täppe. Haige nägi siis välja nagu tahmatont. Aga nagu rahvasuu kinnitas, olevat tuulepesad haiguse ära võtnud. Eks ole hilisemalgi ajal nähtud, et kui mõne rohu või arsti sisse kangesti usud, siis saadki terveks.

Tuuleluuad. Pildistanud Hendrik Relve

Meie aja arstid ütlevad, et tuuleluuad mingeid tuulerõugeid ravivaid aineid ei sisalda. Ka ei tunnista tänapäeva teadus seda, et tuul tooks tuulerõugeid või et tuul tekitaks tuulepesi. Nüüdsel ajal tupsutatakse tuulerõugetes lapse nahka vedelikuga, mille nimi on briljantroheline. Siis ei näe ta välja nagu tahma-, vaid hoopis nagu roheline tont. Aga tuulepesade tekke kohta annavad looduseuurijad niisuguse seletuse. Puude okstel on olemas palju pungi, mida nimetatakse uinuvateks pungadeks. Kui puu on terve, siis ei puhke uinuvad pungad kunagi. Aga

kui puu nakatub teatavasse seenhaigusesse, arenevad pungadest võrsed. Need on hästi peenikesed ja neid on väga palju. Peened oksad kasvavad risti-rästi üksteise vahelt läbi. Enamik oksakesi kuivab peagi, sest nad taluvad talvekülma halvemini kui tavalised oksad. Nii kujunebki puu võrasse poolkuivanud okste põiming. Vahel on neid ühe kase peal kohe mitukümmend. Tuulepesi leidub mitte ainult kasel, vaid ka männil ja kuusel. Kõige suurema Eestis leitud tuulepesa läbimõõt on olnud 3 meetrit.

Tuulepesa välimus on omamoodi salapärane ja muinasjutuline. On loomulik, et rahvas selle kohta igasugu seletusi on leiutanud. Rahvajuttu selle kohta, kuidas tuul tuulepesi meisterdab, võiks omast peast veel jätkata. Kindlasti teeb tuul pesi sellepärast, et temagi igatseb endale mõnikord peatuspaika. Lõputust ringihulkumisest tüdinud, punubki ta endale vahel pesi, et seal puhata. Mida väiksem tuul, seda väiksem on ka pesa. Kõige suuremad tuulepesad, need mittemeetrised, on kindlasti tormi pesapaigad. Kui torm seal kord ärkab, algab kole raju, mis murrab puid, lööb vahutama mere. Seepärast on parem tormipesi üldse mitte puutada.

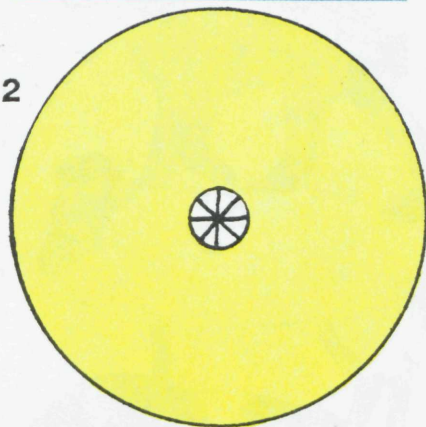
HENDRIK RELVE

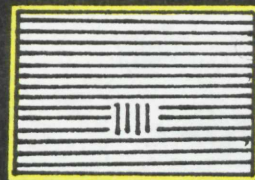
1

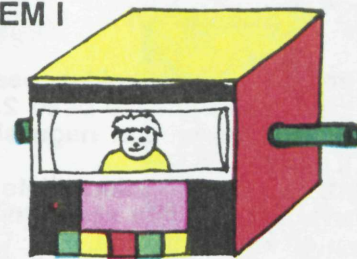
2

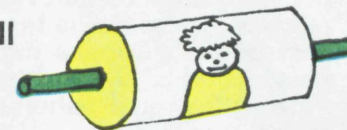
3

SKEEM I

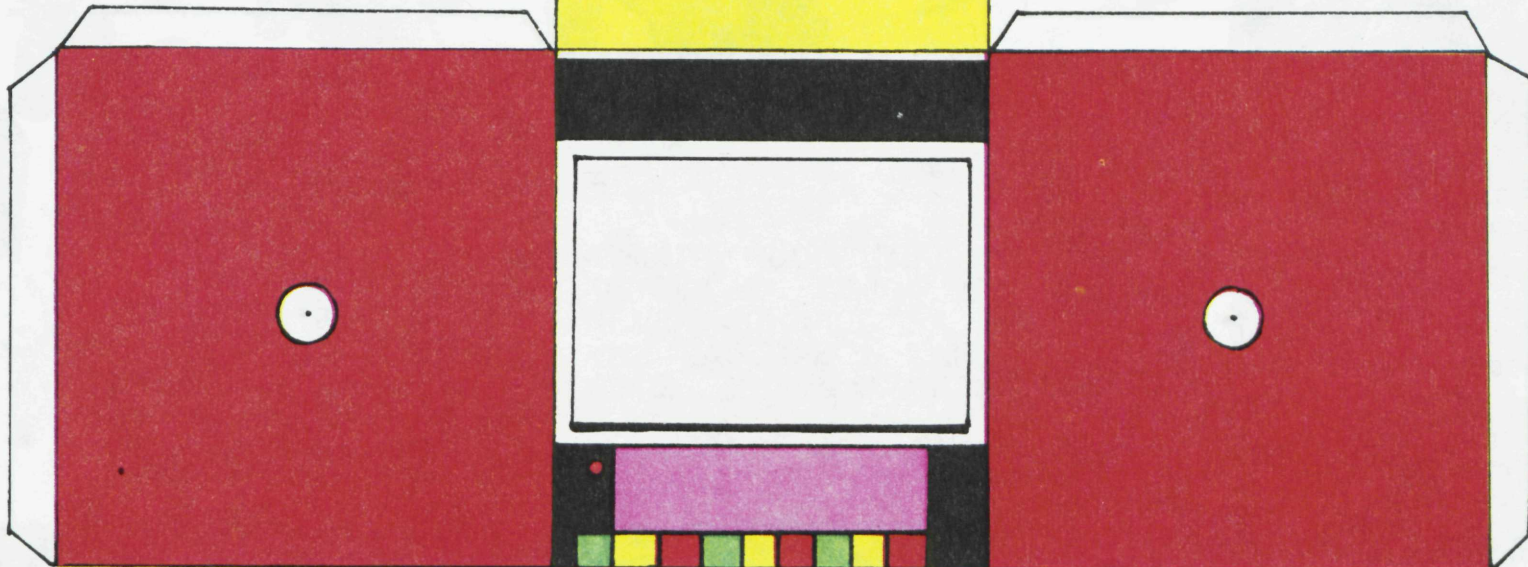
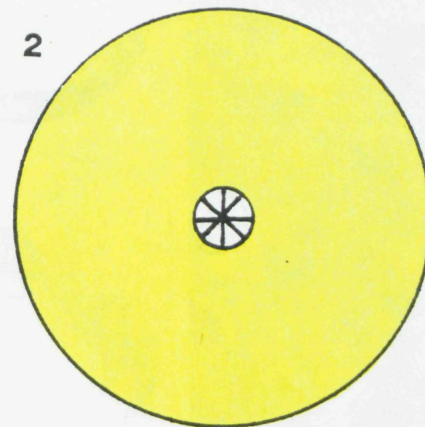

SKEEM II

Ioonistanud KASPAR KALT

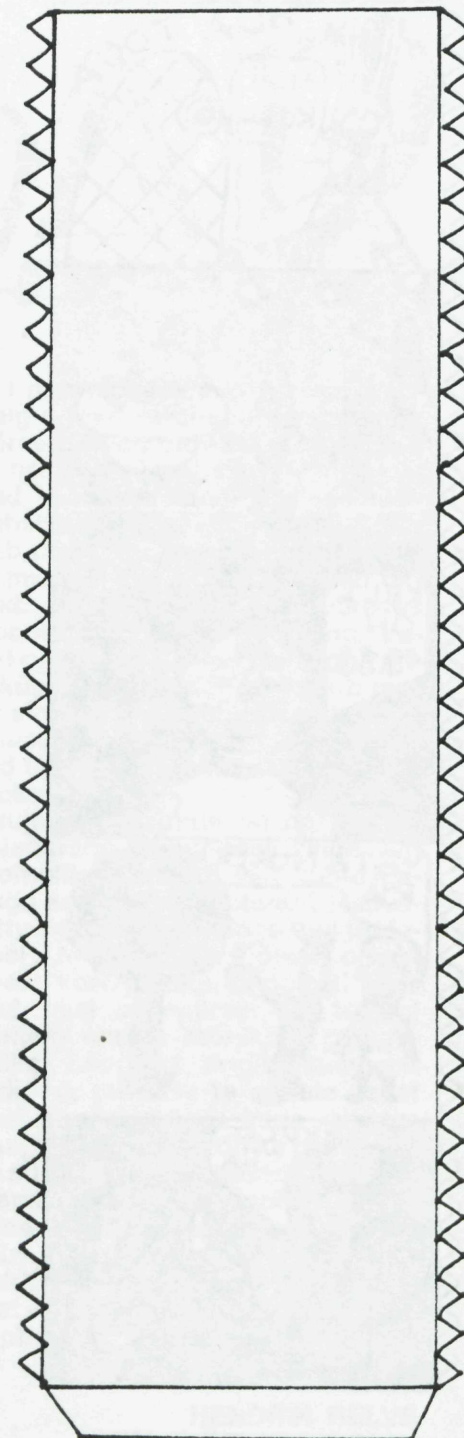
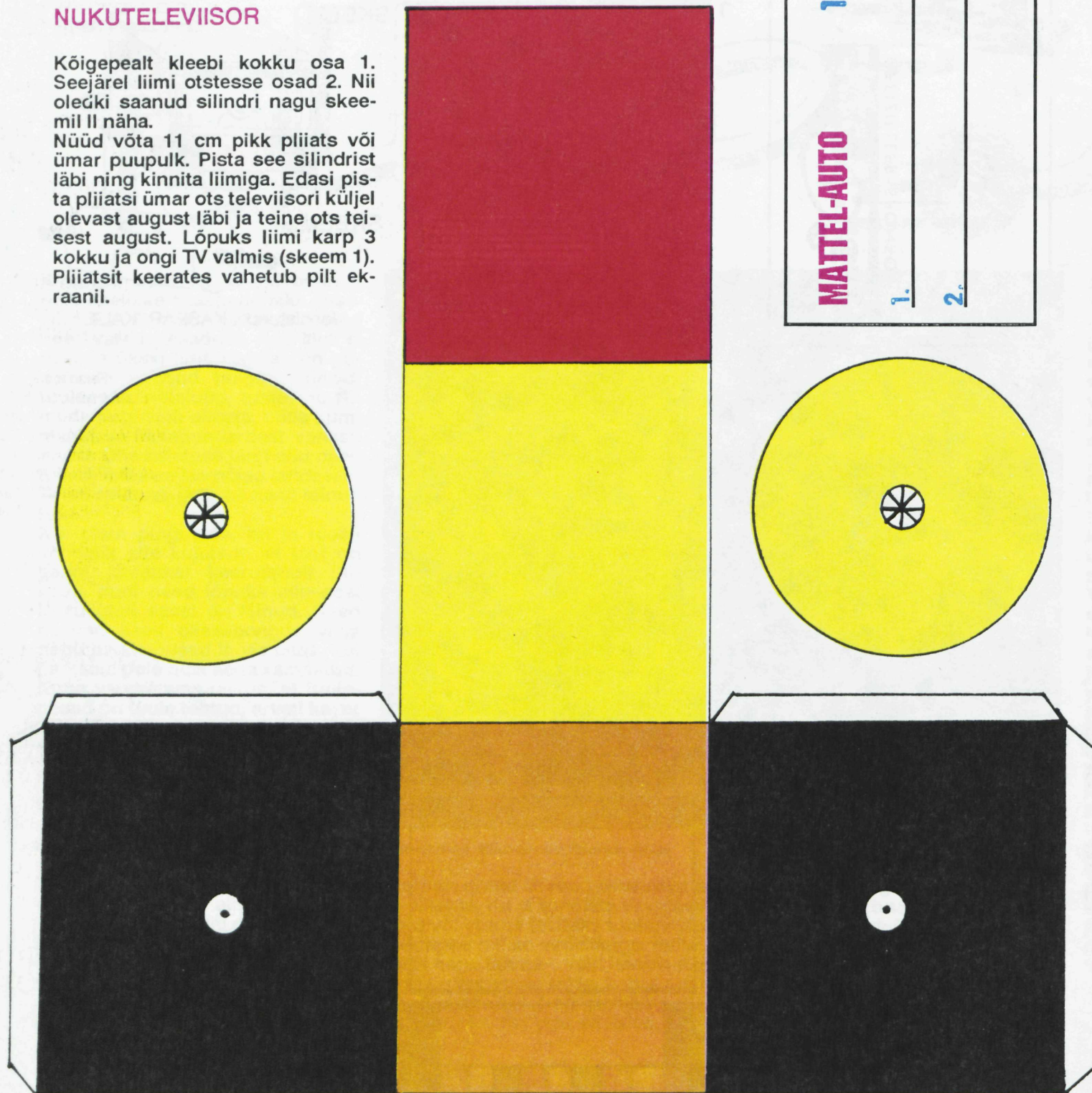
2

NUKUTELEVIISOR

Kõigepealt kleebi kokku osa 1. Seejärel liimi otstesse osad 2. Nii oleüki saanud silindri nagu skeemil II näha.

Nüüd võta 11 cm pikk pliiats või ümar puupulk. Pista see silindrist läbi ning kinnita liimiga. Edasi pista pliiatsi ümar ots televiisori küljel olevast august läbi ja teine ots teisest august. Lõpuks liimi karp 3 kokku ja ongi TV valmis (skeem 1). Pliiatsit keerates vahetub pilt ekraniil.

Toimetuse aadress:
EE0007 Tallinn
Pärnu mnt. 67a

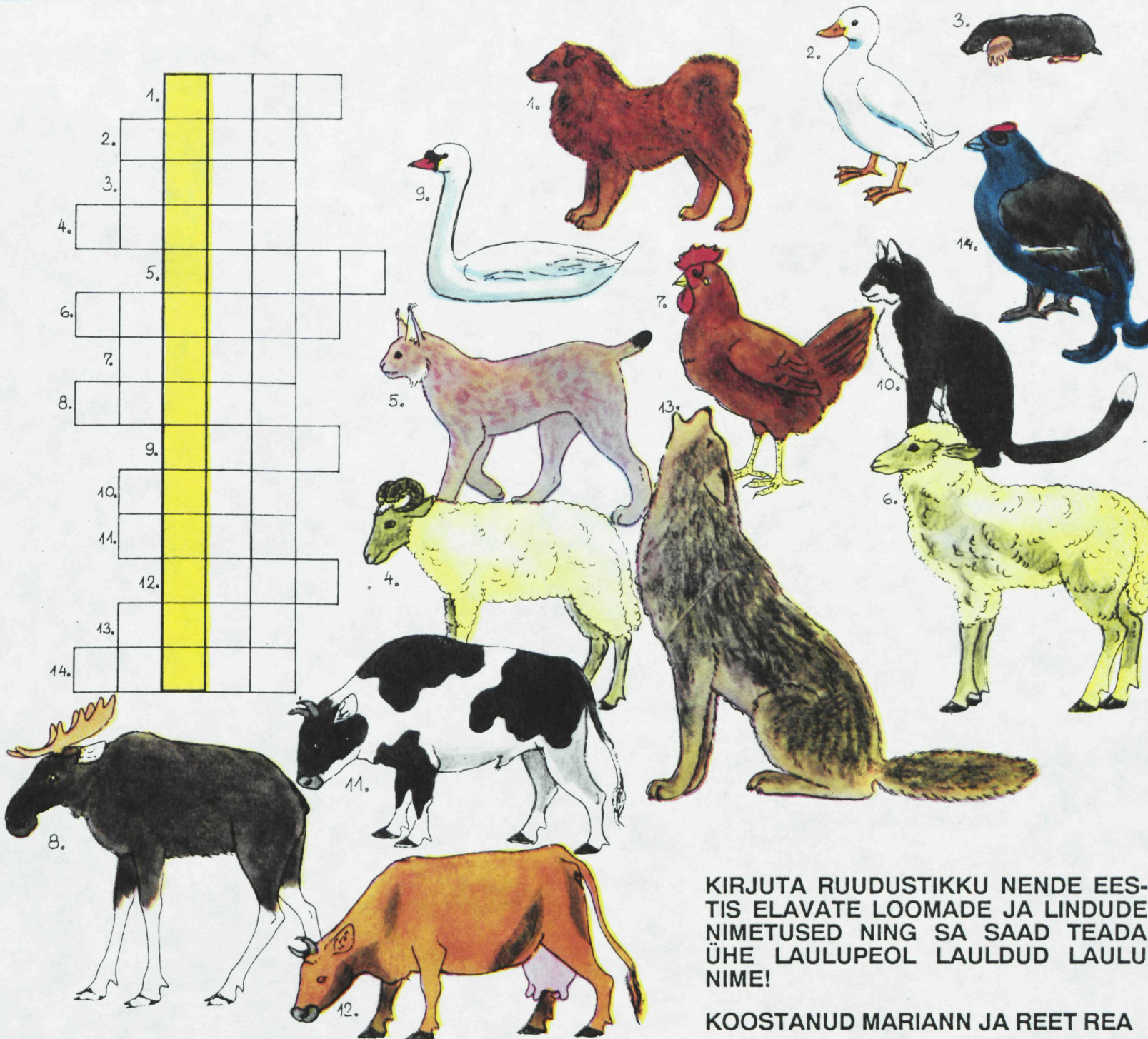
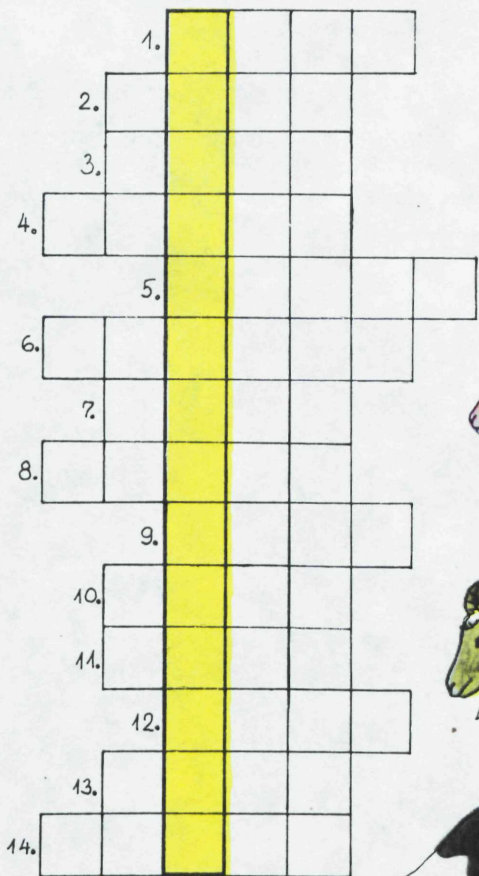
Peatoimetaja
ELJU MARDI tel. 681 495
Vastutav sekretär
VIIVI VARIKSAAR tel. 681 497
Vanemtoimetaja
JAAN RANNAP tel. 681 497
Kunstiline toimetaja
PRIIT REA tel. 681 400

Priniall
EE0190 Tallinn Pärnu mnt 67a
Trükiarv 24660
Tell. nr. 4191

Toimetus käsikirju
ei tagasta

ESKAANEL
RAIVO JÄRVI
JONISTUS

KIRJUTA RUUDUSTIKKU NENDE EES-
TIS ELAVATE LOOMADE JA LINDUDE
NIMETUSED NING SA SAAD TEADA
ÜHE LAULUPEOL LAULDUD LAULU
NIME!

KOOSTANUD MARIANN JA REET REA

Kõige Raskem Asi

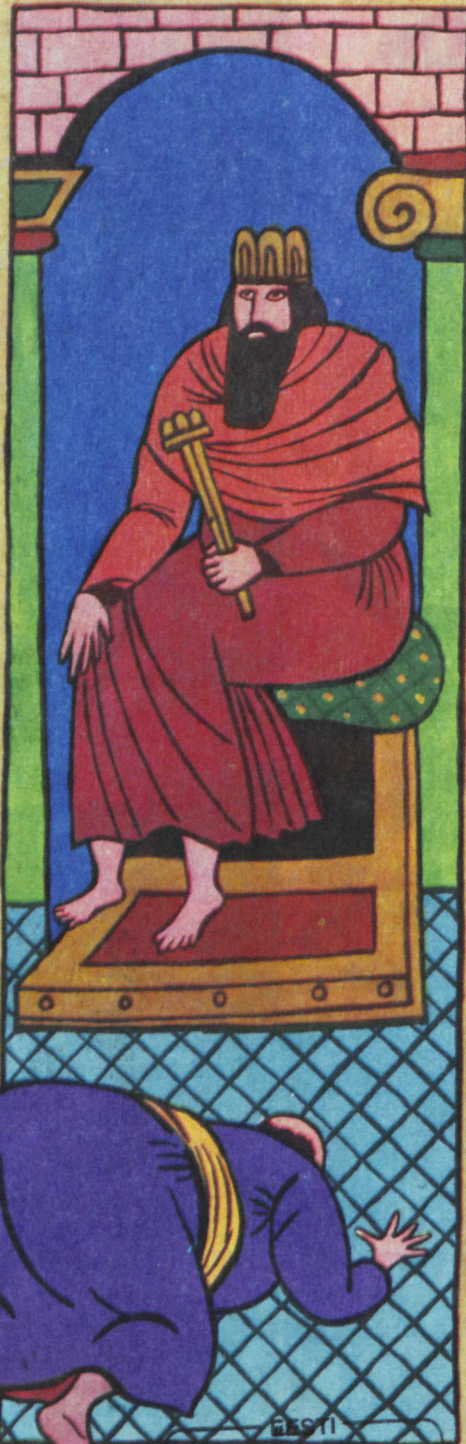
Mis see küll olla võiks? Vahest suure toa klaver, mida ema kohalt kangutada püüab, kui tahab tolmu pühkida. On see äkki teerull? Või hoopis hiigeltanklaev, mis terve meretäie naftat üle ookeani võib kanda? Oh ei! Ei see ega teine ega kolmas. Kõige raskem asi on ju andeksandmine... See on palju raskem matemaatikaülesannetest ja vene keele harjutusestki. See on koguni nii raske, et suured inimesed õpivad seda kogu elu ja mõni neist ei saagi selgeks. Nendega, kes selgeks ei saa, on küll väga kurb kõrvuti elada.

Vaatame, mida arvab selle kõige raskema asja kohta tark Piibel. Piibel teab, et inimesi on rumalamaid ja tagemaid. Rumal on see, kes ei püüagi targemaks saada. Neid inimesi peab Piibel takistama veel rumalamaks ja kurjemaks minemast. Neile ütleb ta: "Nii, nagu sulle tehakse, tee teistele." (kokkuvõte Moosese seadustest 2. Moosese raamatus 21–23) See on just sulle, kui sa ei suuda andestada rumalale tüdrukule, kes hoovis "loll" ütles. Siis võid sa selle seaduse järgi öelda talle vastu: "Ise oled loll!" Sest sa oled sama rumal kui tema. Kuid sa ei tohi teda selle eest lüüa, sest see oleks juba liiast. Tegelikult oleks ilmaelu üsna arutu, kui kõik ainult seda seadust silmas peaksid. Kujutad sa oma ema ette löikamas sinu pluusist tükki, sest sina väiksenä tema kleidist nukuriiete tarvis tsipake võtsid. Või mida teha jonniva isaga, kes jalgu trampides nõuab, et sa talle auto ostaksid. Sina ju nõudsid endale niimoodi mänguasjade poes kraanat. Õnneks on olemas ka targemaid inimesi. Need on inimesed, kes võivad end vahel küll tunda kaunis rumalana, kuid kes väga tahavad targemaks ja paremaks saada. Nemad proovivad tihti ka selle kõige raskema asja kallal jõudu. Neile ütleb Piibel: "Kõike, mida sa tahad, et sulle tehakse, tee teistele." (Matteuse evangeelium 7.12)

Selles Matteuse evangeeliumis (18.23–25) on ka lugu, mida siinkohal jutustada sobib.

Elanud kord rikas kuningas. Ühel päeval meenus talle, et üks alamatest oli temalt suure summa raha laenanud. Kuningas kutsus alama välja ja nõudis võlga tagasi. Kui ei maksa, lubas kohtusse kaevata. Nüüd visanud vaene võlglane end põrmu pikali ning palunud jumalakeeli halastust. Ning kuningas, kes juhtus olema tarkade killast ning oli rikas mitte üksnes vara, vaid ka halastuse poolest, lubas võla unustada. Armu saanud alam väljus lossist ja kohtas koduteel vaest, kes tema käest kunagi paar sendikest laenuks oli palunud. Uljalt hüppas äsjane kuninga võlglane laenajal rinnust kinni ja nõudis sente sedamaid tagasi. Kui vaesel neid kusagilt võtta polnud, lasi mees ta vangki panna. Sellest teada saanud, vihastas kuningas väga ja võttis alama kinni. Vaene mees lasti aga oma teed minna.

HELI VEIGEL

Illustreerinud JAAN TAMMSÄÄR

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

